

Waarom onze inbreng?

Nadat de laatste monniken vanaf 2004 de Kartuisersite, gelegen tussen de vesten en de Bankstraat in Leuven, verlieten, werd deze verkocht aan de Katholieke Universiteit Leuven. Tot vandaag was het stil rond deze site. Recent werden de nieuwe plannen van de bouwheer KULeuven bekend gemaakt en kon men zich een beeld vormen van het nieuwe project.

Het LHG wordt in deze context door vele Leuvenaars om zijn standpunt gevraagd over de nieuwe plannen. De Kartuis, werd door het Leuvens Historisch Genootschap, in 2004 reeds uitgekozen als waardevolle site in Leuven, om als eerste te bezoeken. Over de ontstaansgeschiedenis en de aanwezigheid van de Kapucijnen en nog veel meer, verwijzen we graag naar het artikel in onze LHG-Nieuwsbrief van Jaargang 1 nr.2 - okt 2004, *Site-bezoek 'De Kartuis van Leuven'*.

Onze uitgebreide voorbereidende bezoeken, studie, documentatie en foto-inventarisatie (zie boven), gemaakt in 2004 naar aanleiding van deze rondleiding, helpen ons vandaag gelukkig bij het beoordelen van de nieuwe plannen. We doken daarom terug in het verleden, vergeleken vele kaarten en documenten en informeerden bij verschillende betrokkenen.

Het verduidelijken van een aantal visies beoogt een aangepaste juiste herbestemming mee te bejiveren, welke rekening houdt met de authenticiteit en ziel van de site en het vakkundig integreren van 'beperkte' en aanvaardbare hedendaagse toevoegingen. We leggen uit en gebruiken daarvoor de simulaties en info afkomstig van de website www.reddekartuiserij.be, aangevuld met informatie van de opdrachtgever en de inhoud van het Advies van het Agentschap R-O Vlaanderen, dat werd omgezet in een beslissing van de Stad Leuven op 26 januari jongstleden.

De bestemming, basis van elk stedenbouwkundig attest, is niet aanwezig op plannen

Het ingediend project omvat naast het hernemen van het overgebleven kloosterdeel en de afbraak van de nieuwe kapel, het inbouwen van de overgebleven gebouwen met drie bouwvolumes aan drie zijden. Een nieuwe bovengrondse parking in de toegangsreef en een ondergrondse parking, bereikbaar via de Kartuiserstraat (samen ca. 100 plaatsen) vervolledigen het geheel.

Eén van de belangrijkste punten bij herbestemming van religieuze sites is juist de duidelijk uitspraak over de nieuwe en/of verruimde bestemming. Een tweede element dat daaruit dan voortvloeit is de juiste vormelijke vertaling ervan. Beide zijn in deze volgorde wezenlijk onderdeel om een gefundeerd oordeel te kunnen vellen.

Welke de bestemming is, is op de plannen bij de aanvraag van het stedenbouwkundig attest niet gespecificeerd en in het advies/beslissing niet terug te vinden. Een beoordeling van een site louter op basis van volumes zonder bestemming geeft door dit onvolledig dossier geen houvast. De bouwheer vraagt hier zonder meer een goedkeuring voor een bepaalde vorm-maximalisatie om later de bestemming en invulling ervan verder te onderhandelen, anders vertolkt een functionele vormuitbreiding voor een functionele herbestemming zonder details. Bij nazicht van het dossier op de stadsdiensten klopt dit ook.

Spijtig, want via een info-document van de eigenaar krijgen we beter zicht op een mogelijk voorstel van een (ook voor het LHG) zinvolle invulling. Het niet zo duidelijk gecommuniceerde invulling van een Child Convent met een toekomstige maatschappelijke en universitaire opdracht. We citeren hieruit:

.... Het Kartuiserklooster wordt herbestemd als child convent en dient als nieuwe locatie en infrastructuur voor de inhuizing van diverse diensten werkzaam met kinderen en jongeren (oa. Het COS, het CGS en de dienst Jeugdgezondheidszorg waren de partners van het eerste uur). De eigenheid en de historiek van de site deed al snel de idee van een 'convent' groeien: een plaats waar organisaties samen komen, samen nadenken en samen-werken rond de zorg voor kinderen en jongeren met ontwikkelingsproblemen....

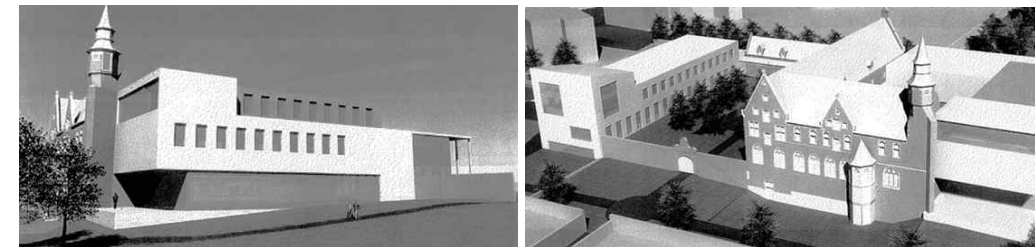
Het uitbreidingsproject met drie nieuwbouwvleugels en de ziel van de site

De stad Leuven heeft zonder meer het ingewonnen advies van het Agentschap R-O in een beslissing omgezet. Dit advies van R-O Vlaanderen aan de gemeente is verwarrend en ook tegenstrijdig. We citeren uit het eerste deel van het advies waarin ook het LHG zich goed kan terugvinden.

(Op blz. 4.) ... vlg. *Onroerend Erfgoed (behorend bij het Agentschap) is de omschrijving van het herbestemmingsproject in het dossier echter te summier om de impact op de gebouwen en de site te kunnen evalueren. Bovendien zijn de gevolgen van de herbestemming op de verkeersafwikkeling, het gebruik en de beleving van de site onvoldoende gekend...*

....in de aanvraag die voorligt is de **nieuwbouwoppervlakte echter te groot in vergelijking met de bestaande historische bebouwing..** Eventuele nieuwbouw is harmonisch te integreren in de site, i.v.m. **bouwhoogte, volumes, gabariten, dakhellingen, architecturale maatvoering, e;d..** De huidige in plan aangegeven **NIEUWBOUWVOLUMES** in dat opzicht **TE ZWAAR en DOMINANT** ten opzichte van de bestaande gebouwen.

(nota LHG: deze erg duidelijke beoordeling sluit aan bij de beoordeling door het LHG)

... het nieuwbouwwolume op de plaats van de vroegere kerk (volgens de maximale vroegere funderingen) kan worden toegestaan, MITS het VISUEEL ONDERGESCHIKT blijft aan de bestaande gebouwen.

(nota LHG: een goed uitgangspunt, maar spijtig dat het kerkvolume in het nieuwe project aan de westzijde over de vroegere grens heen gaat en domineert. De verdwenen kerk zal best, om de ziel van de site niet te verliezen, als bestemming een reminiscentie hebben van de karakteristieke functie en betekenis van de Kartuizerij als plaats van ontmoeting, afzondering en stilte.

... de voorlopige kapel uit 1921 kan worden afgebroken en vervangen door een nieuwbouwwolume... deze oppervlakte van de nieuwbouw mag de bestaande oppervlakte niet overschrijden.... en wordt begrensd door de bestaande muur (begin 16de eeuw).

(nota LHG: een gelukkige beslissing, want het ingediende nieuwbouwwolume in het project gaat hier verder tot in een deel van de huidige dreefzone en wordt daardoor overdreven groot. Ook de muur verdween in het project en de simulatie met de reeks nieuwe kolommen herleidt de ervaring van een kloosterconcept in de dreef tot een beperkt zicht op de nog bestaande puntgevel van de dwarsvleugel van het klooster.)

Het nieuw gepland volume op de vroegere kerk, afgebroken in 1798, is echter groter in lengte dan de vroegere kerk en ook het nieuw gepland volume op de bestaande kapel, is groter uitgewerkt door een bijkomende nieuwe uitsprong in de dreefzone, en maken samen dat dit nieuwe 'prestigieuze' L-vormig geheel de bestaande kloostervleugel grotendeels verdringt en zelfs doet verdwijnen.

In die zin is het huidige voorstel (massaplan) architecturaal een stap te ver. Het ganse L-vormig volume, op plaats van kerk en kapel, doet de bestaande kartuizerij hier verschromelen en verminkt de dreef. Het voorbehoud van het advies om ... een stukje 16de-eeuwse muur te bewaren ... in het advies kan dit echter niet goedmaken.

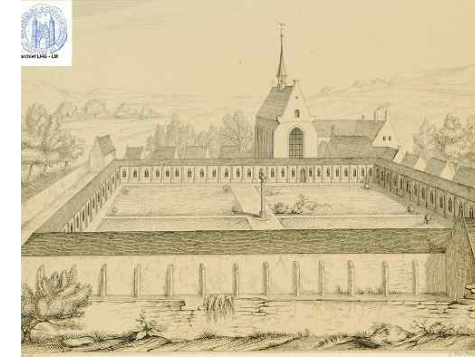
Daarenboven heeft het voorliggende ontwerp betreffende de overgang tussen oud en nieuw, integratie van materiaal, textuur en het schaalaspect geen verdienste en dient herwerkt te worden, in het advies van de overheid zelfs als bindend gesteld.

Voorbeelden waarbij een overgebleven patrimonium zorgvuldig aangevuld wordt met een eigentijds volume zijn er genoeg. Bijvoorbeeld de vernieuwing van de bibliotheek van de KULeuven in de Croy-laan, waar men nauwelijks de nieuwbouwingrepen ervaart. Ook de uitbreiding van de Brigitinnenkerk in Brussel is een voorbeeld hoe oud en nieuw zich samenvoegen. Een puike overgang oud-nieuw is de tweede toegang van de Universiteitshal in de Krakenstraat in Leuven. (Zie foto's)

De Kartuizerij met binnentuin en kloostertuin, totaalconcept van rust en stilte

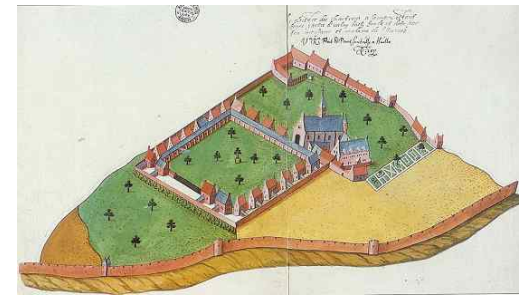
De prent uit *Louvain Monumental* van deze site is zeer leerzaam. Ze geeft in grote lijnen de gebruikte typologie en karakteristieken van de Kartuis-opstelling (cfr. Pavia) weer. De (verdwenen) aparte cellen van de Kartuis liggen rondom een omsloten binnentuin en staan door middel van een toegangsdeur in verbinding met de Kapel. Deze vroegere binnentuin, nu het Mariapark, bij vrome Leuvenaars bekend als 'het Grotteke', is gelukkig als wezenlijk element van een stille groene plek van de site, door de vroegere bescherming, overeind gebleven.

Door in het project de moestuin grotendeels te bebouwen (zie verder in dit verhaal) wordt de bescherming als landschap overtreden. Een opdracht is het om deze stille landschappelijke parkfunctie te bewaken.

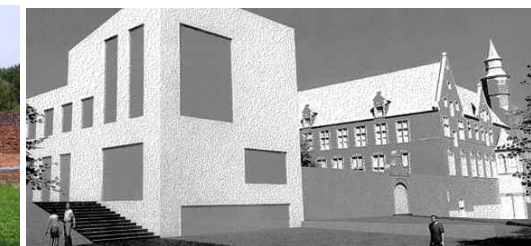
Om dit mee mogelijk te maken kunnen site-vreemde functies, zoals, publiekgevoelige diensten, administratie, drukke activiteiten, e.d. deze rust verstoren en letterlijk en figuurlijk de site 'inpalmen'. Het 'vage' project negeert deze eis.

Een kartuizerssite, ommuurd en omgeven door open ruimte.

De tekeningen van de vroegere site verduidelijken dit wezenlijk kenmerk. Een ommuurde opstelling is hierin cruciaal, evenals de open ruimte tot aan de muren. Het wezenlijke kenmerk van een klooster of abdijcomplex, zoals de Kartuis, is net de ruimtelijke afbakening door ruimtelijke afzondering van het geheel ten opzichte van de omgeving.

De bestaande ommuurde opstelling, met de karakteristieke tuinmuur (zie illustratie uit de Atlas van de Croy), naar buiten doorbreken en het onzorgvuldig aanplakken van een nieuw volume, doet de karakteristieke opstelling teniet. De bestaande situatie en de nieuwe simulatie van het project geven deze breuk weer (zie illustraties).

De bestaande kloostermuur vanuit de moestuin en hetzelfde zicht (simulatie) in nieuwe project

Een dominant nieuw bouwblok in de omringende (moes)tuinomgeving vernietigt de belevingswaarde van en in de site en deze vanuit de omliggende bebouwing.

Dat de bestaande moestuin, eeuwenoud, als logische buitenruimte van de kartuis, ingepalmd wordt door een nieuw volume is tegen de morfologie van de site. Dit bijkomende nieuwe tuinblok in het project veroorzaakt het verlies aan uitzicht en bezonning vanuit het eigen kloosterpand. (Zie simulatie LHG).

Daarbij komt nog dat de unieke 'hoge belevingswaarde' (vermeld in het structuurplan) voor de omliggende bewoners teniet wordt gedaan, en ingaat tegen het duidelijk vermeld gegeven van het bindend structuurplan van Leuven, namelijk de 'hoge belevingswaarde' van deze plek te behouden en daarom de ingrepen 'te beperken'.

Door de nieuwe moestuin-bouwblok verdwijnen letterlijk de beschermde 'stadsgezichten' vanaf de vesten.

Het herkenbare stadsgezicht van de Kartuis vanuit de vesten is reeds vroeger aangetast, maar door de Kartuiserstraat nog deels overeind gebleven.

Oorspronkelijk was het zicht zelfs onbelemmerd vanuit de vesten (zie tekening J. Halfants, 1949). Door het nieuw kantoorachtig volume pal voor het overgebleven gedeelte van de Kartuis te plaatsen, verdwijnt het karakteristieke uitzicht en blijft nog een fragment van het torentje over. In het advies staat dat (blz. ... *de kroonlijsthoogte van de moestuin vleugel moet overeenkomen met de bijbouw 'Compactusvleugel'*...). Een onvoldoende afzwakking, vanuit het advies/beslissing, rekening houdend met onze voorgaande bedenking dat er niet mocht gebouwd worden in de open ruimte, ook niet in deze moestuin.

Het open stadsgezicht op de Kartuis vanaf de vesten rond '50 en het voorstel vandaag.

Het beschermd stadsgezicht op de Kartuiserij, aan de ingang van de dreef vanaf de vesten, verdwijnt door een in het project gepland gebouw (Zie simulatie foto's - LHG).

Het open stadsgezicht op de Kartuis vanaf de ingang dreef en simulatie nieuw projectvoorstel

Van het derde stadsgezicht, vanuit het park aan de kapelzijde, blijft na de afbraak van de kapel en de vervanging ervan door de nieuwe vleugels (vroegere kerk en kapel) enkel nog een schim van de Kartuiserij over (kopgevel en dienstgebouw).

Een verkeersaanpak met een dominerende parkeervulling

In het advies/beslissing van de overheid stelt men eerst dat *...door de summiere omschrijving van het project de gevolgen van de verkeersafwikkeling onvoldoende gekend zijn ...*

Het eindadvies is dan weer verassend *....gesteld kan worden dat 33 parkeerplaatsen in de Sint-Franciscusweg (dreef) bovengronds mogelijk zijn en ... dat 68 parkeerplaatsen in de twee ondergrondse verdiepingen (in het nieuwe moestuinblok) aanvaardbaar...*

Het moet haalbaar zijn om op deze rustige plek en op de toegangszone een beperking van autoverkeer te voorzien. Een goed voorbeeld is de Begijnhofsite aan het Spaans Kwartier, (eigendom van de KUL), waar op een discrete manier de noodzakelijke parkeerruimte op voetafstand van de bebouwing onder de vorm van open standplaatsen, onzichtbaar in het groen, zijn aangelegd. Idem voor de Bibliotheek van Arenberg van de KULeuven.

De geplande ondergrondse parking, bereikbaar vanuit de Kartuiserstraat, is een gevolg van een overladen project, waardoor men deze parking nodig heeft, met alle schadelijke gevolgen vandien. Vroeger stonden er enkele wagens van de paters.

Besluit

De stad Leuven heeft in haar structuurplan duidelijk gesteld dat deze site in Leuven een hoge belevingswaarde heeft en beperkingen heeft voor verdere aanpak. Dit bindend structuurplan getuigt van een juiste visie, die echter door de bouwheer/overheid zelf niet gevolgd wordt en daarom ook geen draagkracht heeft, en als zodanig ook een vernieuwde aanpak en uitwerking vereist. De recente uitspraak van Brusselse bouwmeester O. Bastin is ook hier te overwegen *.... Een goede architectuur is gebaseerd op breed gedragen keuzes*'.

Het advies en omgezette beslissing van de overheid/stad is **TEGENSTRIJDIG** in een aantal elementen en is een staaltje van flexibel 'dubbeldenken'.

(op blz.5.) *.. de voorlopige aanvraag is **STRIJDIG** overeenkomstig artikel 4.3.3 uit de Vlaamse Code Ruimtelijke Ordening met de hoger aangehaalde direct werkende normen uit het beleidsveld Onroerend Erfgoed... (even verder) ... **MAAR** er kan worden **AFGEWEKEN** van stedenbouwkundige voorschriften voor zover de betrokken handelingen **GUNSTIG** worden **GEADVISEERD** vanuit het beleidsveld erfgoed ... (en nog even verder) ... de inplanting van de bestaande en nieuwe gebouwen zijn **HAALBAAR**, en dat de **DRAAGKRACHT** van het perceel **NIET OVERSCHREDEN** wordt daar de bebouwde oppervlakte beperkt is in relatie tot de groene niet bebouwde ruimte in dit stadsdeel.*

De vraag kan gesteld... indien een private eigenaar dergelijke volumes in en tegen de Kartuis, met de eraangekoppelde verkeersafwikkeling, zou voorstellen, of dan ... de beoordeling door de diensten (?) dezelfde zou zijn? Een universiteit heeft ook een maatschappelijke opdracht om voorbeeldige herbestemming van een kloostersite uit te werken en dit ook voor de omwonenden aanvaardbaar te houden. De omwonenden hebben na kennis genomen te hebben van het uitbreidingsproject een website opgezet met eigen informatie. www.reddekartuiserij.be.

Het LHG hoopt dat na het eerste voorstel, waarin de bestemming te weinig benadrukt werd, met vernieuwde inzichten na bijsturing gerealiseerd wordt.